

LA VIGILÀNCIA I EL CONTROL DELS RESIDUS DE PLAGUICIDES EN PRODUCTES VEGETALS A CATALUNYA

ANY 2004

LA VIGILÀNCIA I EL CONTROL DELS RESIDUS DE PLAGUICIDES EN PRODUCTES VEGETALS A CATALUNYA

ÍNDEX

1. Introducció	5
2. Base legal	6
2.1. Comercialització i utilització de productes fitosanitaris	6
2.1.1. Transposició de la legislació comunitària	7
2.1.2. Legislació estatal i autonòmica	7
2.2. Residus de plaguicides	8
2.2.1. Transposició de la legislació comunitària	9
2.2.2. Legislació estatal i autonòmica	10
3. Situació a Catalunya	11
3.1. Autoritats competents	11
3.2. Mecanismes de coordinació	11
3.3. Activitats de vigilància i control en relació amb la comercialització i la utilització de productes fitosanitaris i plaguicides d'ús ambiental i alimentari	12
A. Programa de vigilància i control de la comercialització de productes fitosanitaris	12
B. Programa de vigilància de la utilització de productes fitosanitaris	15
C. Activitats de formació, promoció i divulgació	16
C.1. Formació d'aplicadors de productes plaguicides	16
C.2. Avisos fitosanitaris	17
C.3. Divulgació d'informació sobre plagues i productes fitosanitaris	17
D. Lluita i control contra les plagues dels vegetals	18
D.1. Seguiment oficial, control i eradicació de plagues de quarantena	18
D.2. Campanyes de tractament contra plagues	18
D.3. Foment de la creació i manteniment d'agrupacions de defensa vegetal	19
D.4. Experimentació i posada al punt de tècniques de lluita alternatives	19
Captura massiva	19
La tècnica de la confusió sexual	20
D.5. Control oficial de proveïdors de material vegetal i expedició del passaport fitosanitari CEE	20
3.4. Activitats de control en relació amb els residus de plaguicides	21
3.4.1. Activitats de control del DARP	21
3.4.2. Activitats de control del DS	23
3.4.3. Activitats de control de l'ASPB	24
3.4.4. Laboratoris d'anàlisi de residus de plaguicides	24

4. Resultats a Catalunya – Any 2004	25
4.1. Activitats de vigilància i control en relació amb la comercialització i la utilització de productes fitosanitaris	25
4.1.1. Programa de vigilància i control de la comercialització de productes fitosanitaris i plaguicides d'us ambiental i alimentari	25
4.1.2. Gestió del ROESP	26
4.1.3. Gestió del RSIPAC	26
4.1.4. Programa de vigilància de la utilització de productes fitosanitaris	27
4.1.5. Activitats de formació, promoció i divulgació	28
A. Formació d'aplicadors de productes plaguicides	28
B. Avisos fitosanitaris	28
C. Divulgació d'informació sobre plagues i productes fitosanitaris	28
4.1.6. Lluita i control contra les plagues de vegetals	29
A. Seguiment oficial, control i eradicació de plagues de quarantena	29
B. Campanyes de tractament contra plagues	29
C. Foment de la creació i manteniment d'agrupacions de defensa vegetal	29
D. Experimentació i posada al punt de tècniques de lluita alternatives	29
E. Control oficial de proveïdors de material vegetal i expedició del passaport fitosanitari CEE	30
4.2. Activitats de control en relació amb els residus de plaguicides	30
4.2.1. Programa nacional de vigilància i control oficial de productes fitosanitaris en origen	30
4.2.2. Programa coordinat de vigilància de residus de plaguicides a la Unió Europea – DARP	31
4.2.3. Programa comunitari coordinat de control anual de la Unió Europea – DS	32
4.2.4. Programa d'investigació de la qualitat sanitària dels aliments (IQSA) - ASPB ..	33

LA VIGILÀNCIA I EL CONTROL DELS RESIDUS DE PLAGUICIDES EN PRODUCTES VEGETALS A CATALUNYA

01 Introducció

La utilització de substàncies actives en els productes fitosanitaris constitueix un dels mètodes més apropiats per protegir les plantes contra organismes nocius, però aquesta utilització pot ser, tanmateix, la causa de la presència de residus en els productes tractats i en els animals alimentats amb aquests productes.

Es fa necessari, doncs, vetllar per tal que els nivells d'aquests residus no presentin riscos inacceptables per als éssers humans i, si escau, per als animals.

Aquest document reflecteix la situació a Catalunya en relació amb els sistemes de vigilància i control establerts per als residus de plaguicides en els aliments d'origen vegetal en el marc de la normativa comunitària. Aquest document no recull els residus de plaguicides en aliments d'origen animal.

Ara bé, s'hi inclouen dades dels resultats d'aquests controls durant l'any 2004.

Atès que el control dels residus està relacionat amb la comercialització i l'ús de productes fitosanitaris, també s'hi inclouen informacions en el marc de la Directiva 91/414/CEE del Consell, relativa a la comercialització de productes fitosanitaris.

LA VIGILÀNCIA I EL CONTROL DELS RESIDUS DE PLAGUICIDES EN PRODUCTES VEGETALS A CATALUNYA

02 Base legal

2.1. COMERCIALIZACIÓ I UTILITZACIÓ DE PRODUCTES FITOSANITARIS¹

La consecució del mercat únic europeu presentava per als productes fitosanitaris una complexitat particular ja que, encara que a tots els estats membres hi havia legislacions nacionals molt restrictives que en condicionaven la comercialització mitjançant sistemes denominats de registre o d'homologació –que en tot cas implicaven la necessitat d'una autorització oficial prèvia–, es podien apreciar importants diferències derivades de les diferents condicions agrícoles, fitosanitàries i mediambientals, i fins i tot en l'amplitud del terme producte fitosanitari.

Els primers avenços en l'aproximació de les legislacions nacionals en aquesta matèria es van aconseguir mitjançant les directives del Consell, com ara la Directiva 78/631/CEE, de 26 de juny, sobre classificació, envasament i etiquetatge de preparats plaguicides peril·losos, i la 79/117/CEE, de 21 de desembre, sobre prohibició de comercialització i utilització de productes fitosanitaris que continguin certes substàncies actives.

La Directiva del Consell 91/414/CEE, de 15 de juliol, sobre comercialització de productes fitosanitaris, l'objectiu de la qual consisteix a prevenir els riscos en origen mitjançant un procediment molt complet de determinació del risc de cada substància activa i dels productes que la continguin abans que puguin ser autoritzats per comercialitzar-los i utilitzar-los. Aquesta Directiva determina una harmonització complexa de legislacions per als grups de productes fitosanitaris compresos en el seu àmbit d'aplicació. Estableix els requisits i el procediment per a l'acceptació comunitària de les substàncies actives noves que es poden utilitzar en l'elaboració de productes fitosanitaris i els requisits, les normes i els criteris que s'han d'observar per autoritzar-los; incorpora el principi de reconeixement mutu entre els estats membres i preveu igualment l'exigència d'autorització oficial per efectuar assajos i desenvolupament de normes comunitàries a aquest efecte en el futur.

Aquesta Directiva estableix també les bases d'un programa comunitari per a la revisió de substàncies actives i productes fitosanitaris existents anteriorment al mercat.

La matèria regulada per aquesta Directiva és complexa, per la qual cosa els requisits tècnics, necessaris per assegurar que els diferents estats membres l'apliquin amb una uniformitat suficient, s'estableixen als annexos, que tenen els continguts següents:

- Annex I: Llista comunitària de substàncies actives autoritzades per ser utilitzades en productes fitosanitaris.
- Annex II: Requisits de la documentació que s'ha de presentar per sol·licitar la inclusió d'una substància activa a l'annex I.

¹ Productes fitosanitaris: les substàncies actives i preparats que continguin una o més substàncies actives, presentats en la forma en que s'ofereixen per a la seva distribució als usuaris, destinats a:

- a) Protegir els vegetals o els productes vegetals contra tots els organismes o evitar l'acció dels mateixos
- b) Influir en el procés vital dels vegetals de forma diferents de com ho fan les substàncies nutrients (per exemple els reguladors de creixement)
- c) Millorar la conservació dels productes vegetals
- d) Destruir els vegetals indesitjables
- e) Destruir parts de vegetals o controlar o evitar un creixement inadequat dels mateixos

[Reial decret 2163/1994, de 4 de novembre]

- Annex III: Requisits de la documentació que s'ha de presentar per sol·licitar l'autorització d'un producte fitosanitari.
- Annex IV: Les frases normalitzades referents a riscos especials per a les persones o per al medi ambient.
- Annex V: Les frases normalitzades referents a les precaucions per a la protecció de les persones o del medi ambient.
- Annex VI: Principis uniformes per a l'avaluació i l'autorització dels productes fitosanitaris.

El 26 de juliol de 2001, però, la Comissió Europea (CE) va presentar al Consell i al Parlament Europeu un informe d'evolució sobre la Directiva 91/414/CEE [ref. COM820019 444] que destacava una sèrie de punts en que es podia millorar la Directiva. En les seves reaccions a l'informe de la situació, tant el Consell com el Parlament van instar la Comissió a presentar propostes amb vista a la modificació de la Directiva, que va acabar el 12 de juliol de 2006 amb l'adopció per part de la CE d'una nova Proposta de reglament relatiu a la comercialització de productes fitosanitaris [ref. COM(2006) 388 final] que substituirà la Directiva 91/414/CEE i derogarà la Directiva 79/117/CEE.

Aquesta Proposta de reglament a més, es presenta alhora que una Proposta de directiva del Parlament Europeu i del Consell, per la qual s'estableix el marc de l'actuació comunitària per aconseguir un ús sostenible dels plaguicides. Es pretén, així, regular la fase d'ús i distribució, que no preveu la Proposta de reglament.

2.1.1. Transposició de la legislació comunitària

La Directiva 91/414/CEE del Consell, relativa a la comercialització de productes fitosanitaris, va ser incorporada a l'ordenament jurídic de l'Estat pel Reial decret 2163/1994, de 4 de novembre de 1994. Una sèrie d'ordres ministerials han incorporat les modificacions dels annexos de la Directiva.

La Directiva 79/117/CEE del Consell, relativa a la prohibició de sortida al mercat i d'utilització de productes fitosanitaris que continguin determinades substàncies actives, va ser incorporada mitjançant una Ordre ministerial amb data 7 de setembre de 1989, modificada amb la finalitat d'incloure substàncies addicionals a l'annex.

La legislació relativa a la Directiva 1999/45/CE del Parlament Europeu i del Consell, relativa a la classificació, l'envasament i l'etiquetatge de preparats perillosos (que va derogar la Directiva 78/631/CEE, de 26 de juny), va ser incorporada pel Reial decret 255/2003, de 28 de febrer de 2003.

2.1.2. Legislació estatal i autonòmica

Llei 43/2002, de 20 de novembre, de sanitat vegetal, que té com a objectiu establir la normativa bàsica i les normes de coordinació en matèria de sanitat vegetal.

Les comunitats autònomes també poden introduir disposicions específiques per al seu territori.

LA VIGILÀNCIA I EL CONTROL DELS RESIDUS DE PLAGUICIDES EN PRODUCTES VEGETALS A CATALUNYA

2.2. RESIDUS DE PLAGUICIDES²

En un primer moment cada estat membre establí i aplicava els seus límits màxims de residus (LMR).

Posteriorment, la normativa comunitària va anar establint LMR per a cada tipus de producte fins arribar al marc normatiu comunitari següent:

- La Directiva 76/895/CEE del Consell, de 23 de novembre de 1976, que va fixar els LMR de plaguicides en fruites i verdures i va establir-ne el control.
- La Directiva 86/362/CEE del Consell, de 24 de juliol de 1986, relativa a la fixació de continguts màxims per als residus de plaguicides sobre els cereals i en els cereals.
- La Directiva 90/642/CEE del Consell, de 27 de novembre de 1990, relativa a la fixació dels continguts màxims de residus de plaguicides en determinats productes d'origen vegetal, incloses les fruites i les hortalisses.

La Directiva 90/642/CEE harmonitza les legislacions dels estats membres de la Comunitat Econòmica Europea en matèria de residus de plaguicides a l'àrea de la sanitat vegetal, cosa que representa l'eliminació d'un obstacle tècnic important per a la consecució del mercat interior únic, a mesura que es vagin fixant els continguts màxims de residus per a cada combinació producte vegetal-plaguicida. La Directiva 86/362/CEE compleix una funció idèntica respecte als cereals.

L'harmonització establerta inclou dues línies d'actuació:

- D'una banda, fixa en l'àmbit comunitari els LMR per a cada plaguicida en diferents productes o grups de productes vegetals.
- De l'altra, estableix un sistema de vigilància dels continguts de residus de plaguicides en els productes vegetals que es posin en circulació en el mercat comunitari, ja siguin de producció interior com importats de països tercers, per la qual cosa cada estat membre es responsabilitza d'executar programes d'inspecció duts a terme almenys per al mostreig, per impedir que es posin en circulació en el seu territori els productes vegetals amb residus de plaguicides que excedeixin els continguts màxims fixats.

Cal destacar, però, que l'any 2005 es va adoptar el Reglament (CE) núm. 396/2005 del Parlament Europeu i del Consell relatiu als límits màxims de residus de plaguicides en aliments i pinsos d'origen vegetal i animal. El Reglament no és íntegrament aplicable després d'entrar en vigor, cosa que s'esdevindrà al cap de sis mesos de la publicació de l'últim dels reglaments, pels quals s'estableixen els annexos I, II, III i IV.

Serà en aquest moment, doncs, quan el Reglament derogarà les directives 76/895/CEE (fruites i hortalisses), 86/362/CEE (cereals), 86/363/CEE (productes alimentaris d'origen animal) i 90/642/CEE (productes d'origen vegetal).

Així, el Reglament fixarà les quantitats màximes autoritzades de residus de plaguicides que es podran trobar en els productes d'origen animal o vegetal destinats al consum humà o animal. Aquests límits màxims de residus (LMR) comprendran per una part, LMR específics per a certs aliments destinats a les persones i als animals i, per l'altra, un límit general aplicable quan no s'hagi fixat cap LMR.

Es pretén garantir, així, que els residus de plaguicides presents en els aliments no siguin un risc inacceptable per a la salut dels consumidors i els animals.

² Residus de plaguicides: Les principals restes de plaguicides, així com els seus metabòlits i productes de degradació o de reacció, enumerats a l'annex II, que estan presents en els productes vegetals
[Reial decret 280/1994, de 18 de febrer]

El Reglament (CE) núm. 178/2006 de la Comissió, d'1 de febrer de 2006, estableix l'annex I del Reglament (CE) núm. 396/2005 que inclou la llista d'aliments i pinsos als quals s'apliquen els continguts màxims de residus de plaguicides.

Els estats membres de la Unió Europea han de comprovar regularment que els aliments compleixin amb aquests nivells. La vigilància i el control s'han de dur a terme segons el que disposa el Reglament (CE) núm. 882/2004 del Parlament Europeu i del Consell, de 29 d'abril de 2004, sobre els controls oficials efectuats per garantir la verificació del compliment de la legislació en matèria de pinsos i aliments i la normativa sobre salut animal i benestar dels animals i mitjançant programes plurianuals comunitaris i nacionals que preveuen tant la Directiva 90/642/CEE com el Reglament (CE) núm. 396/2005, actualitzats cada any. En particular, els estats membres hauran d'efectuar una presa de mostres, anàlisis, identificació dels plaguicides presents, així com dels nivells de residus respectius.

La supervisió del compliment dels LMR constitueix, a més, una eina idònia per determinar si els agricultors han aplicat correctament les instruccions i les restriccions previstes en les autoritzacions de productes fitosanitaris.

A banda dels programes nacionals de control, també es preveu que la Comissió Europea (CE) implanti progressivament un sistema que permeti calcular l'exposició als plaguicides a través de l'alimentació.

En aquest sentit, des de l'any 1997, la CE fa recomanacions relatives a programes coordinats de vigilància de residus de plaguicides a escala comunitària, amb la finalitat de recollir dades de cada estat membre sobre el nivell de residus de plaguicides en els productes vegetals que formen part important o significativa de la dieta dels europeus, i utilitzar aquestes dades per calcular l'exposició real a aquests plaguicides a través de l'alimentació.

La Unió Europea (UE) preveu el nombre total de mostres per analitzar en tot el territori comunitari, segons la quota de mercat nacional, comunitària i de països tercers dels estats membres. Assigna per a cada estat membre, el nombre, les matrius vegetals i els residus per determinar en els diferents tipus de productes.

La darrera d'aquestes recomanacions publicades ha estat la Recomanació de la Comissió, de 18 de gener de 2006, relativa a un programa de control comunitari coordinat per a 2006 destinat a garantir el respecte dels límits màxims de residus de plaguicides als cereals i a determinats productes d'origen vegetal i als programes de control per a 2007 (2006/26/CE).

El Reglament (CE) núm. 645/2000 de la Comissió estableix les disposicions necessàries per a l'aplicació correcta de determinades disposicions de l'article 7 de la Directiva 86/362/CEE i de l'article 4 de la Directiva 90/642/CEE.

La Directiva 2002/63/CE de la Comissió, d'11 de juliol de 2002, estableix els mètodes comunitaris de mostreig per al control oficial de residus de plaguicides als productes d'origen vegetal i animal.

2.2.1. Transposició de la legislació comunitària

La Directiva 76/895/CEE va ser transposada a l'ordenament jurídic de l'Estat espanyol per l'Ordre d'11 de març de 1987, per la qual es fixen els límits màxims de residus de plaguicides en productes vegetals i l'Ordre de 27 d'octubre de 1989, sobre límits màxims de residus de plaguicides en productes vegetals.

La Directiva 86/362/CEE també va ser transposada per la citada Ordre de 27 d'octubre de 1989 i per l'Ordre de 20 de juliol de 1990, per la qual s'implanta el Programa nacional de vigilància de residus de productes fitosanitaris en origen.

El Reial decret 280/1994, de 18 de febrer, pel qual s'estableixen els límits màxims de residus de plaguicides i el seu control en determinats productes d'origen vegetal, transposa la Directiva 90/642/CEE, i inclou, a més, les directives anteriorment transposades per les ordres ministerials esmentades

LA VIGILÀNCIA I EL CONTROL DELS RESIDUS DE PLAGUICIDES EN PRODUCTES VEGETALS A CATALUNYA

prèviament (que es deroguen), relatives a aquesta matèria, per tal de recollir en una única disposició tota la normativa relacionada amb els continguts de residus de plaguicides en productes vegetals. Es fixen tant els límits màxims ja establerts en l'àmbit de la Comunitat com els que encara no han estat harmonitzats i que van ser establerts en l'àmbit estatal fins que no siguin fixats per la Comunitat.

La Directiva 2002/63/CE de la Comissió, d'11 de juliol de 2002, per la qual s'estableixen els mètodes comunitaris de mostreig per al control oficial de residus de plaguicides als productes d'origen vegetal i animal, i es deroga la Directiva 79/700/CEE, ha estat incorporada a l'ordenament jurídic de l'Estat espanyol mitjançant el Reial decret 290/2003 de 7 de març de 2003.

La Directiva 91/321/CEE de la Comissió, relativa als preparats per a lactants i preparats de continuació, va ser incorporada pel Reial decret 72/1998, de 23 de gener.

La Directiva 96/5/CE de la Comissió, relativa als aliments elaborats a base de cereals i aliments infantils per a lactants i nens de curta edat, ha estat incorporada pel Reial decret 490/1998, de 27 de març, pel qual s'aprova la Reglamentació tecnosanitària específica dels aliments elaborats a base de cereals i aliments infantils per a lactants i nens de curta edat.

2.2.2. Legislació estatal i autonòmica

A l'Estat espanyol, quan no hi ha LMR comunitaris, s'han establert LMR nacionals per a totes les substàncies actives existents i s'han creat LMR provisionals per a totes les substàncies actives noves a través d'ordres ministerials basades en el Reial decret 280/1994. Els LMR per a usos no autoritzats s'estableixen en el límit de determinació (LDD).

Les infraccions i les sancions relacionades amb la legislació sobre residus estan regulades pel Reial decret 1945/1983 de 22 de juny, pel qual es regulen les infraccions i sancions en matèria de defensa del consumidor i de la producció agroalimentària, i per la Llei general de sanitat 14/1986, de 25 d'abril, en l'àmbit estatal.

A Catalunya, cal esmentar a més:

- La Llei 7/2003, de 25 d'abril, de protecció de la salut, per a les infraccions comeses a partir de la seva entrada en vigor (29.05.2003)
- El Decret 272/2003, de 4 de novembre, pel qual es regulen en l'àmbit del Departament de Salut, els òrgans temporalment competents per imposar sancions i els òrgans competents per adoptar mesures cautelars previstes a la Llei 7/2003, de 25 d'abril.
- El Projecte de decret ___/2006, pel qual s'estableix el Pla de vigilància i control de residus en animals, vegetals i aliments a Catalunya. Des de l'any 1990, el Decret 241/1990, de 4 de setembre, regula el control i la investigació de residus als animals i carns fresques a Catalunya, en execució de la normativa estatal i comunitària vigent en aquell moment. Les novetats que han introduït les ulteriors normes comunitàries i de l'Estat dictades en aquesta matèria fan necessari actualitzar la regulació de les mesures de vigilància i control previstes. D'acord amb això, aquest Projecte de decret actualitza la regulació de les actuacions de vigilància i control de les substàncies i residus en animals, vegetals i aliments de Catalunya, i amplia a aquest efecte el Pla per a la investigació de residus en animals i carns fresques a Catalunya (PIRACC), creat en virtut del Decret 241/1990, de 4 de setembre, mitjançant l'establiment d'un instrument nou de coordinació de l'execució de les investigacions sobre les substàncies i els seus residus en l'àmbit de Catalunya: el Pla de vigilància i control de residus en animals, vegetals i aliments a Catalunya (PRAVA). De les novetats d'aquest Decret destaca l'exigència de vigilar i controlar les substàncies i residus al llarg de

tota la cadena alimentària i en qualsevol tipus d'aliment, independentment de si es tracta d'un aliment d'origen animal o d'un producte vegetal, des de la producció primària fins a la distribució final. Així mateix, el Decret preveu la continuïtat de la vigilància dels contaminants mediambientals en tota la cadena alimentària, dins el marc del Pla de seguretat alimentària de Catalunya, previst a la Llei 20/2002, de 5 de juliol, de seguretat alimentària (DOGC núm. 3679, de 17.07.2002).

03 Situació a Catalunya

3.1. AUTORITATS COMPETENTS

Les autoritats competents a Catalunya són:

a) El Departament d'Agricultura, Ramaderia i Pesca (DARP):

- Direcció General de Producció, Innovació i Indústries Agroalimentàries (DGPIIA)
 - Subdirecció General d'Agricultura
Servei de Sanitat Vegetal
 - Subdirecció General d'Innovació Rural
Servei de Formació Agrària

b) El Departament de Salut (DS):

- Direcció General de Salut Pública
 - Subdirecció General de Protecció de la Salut
Servei d'Higiene Alimentària
Servei de Sanitat Ambiental

c) L'Agència de Salut Pública de Barcelona (ASPB)³

3.2. MECANISMES DE COORDINACIÓ

a) Com a òrgan de planificació i coordinació de les actuacions de la Generalitat de Catalunya que s'efectuen en aquesta matèria, l'any 2004, i mitjançant el Decret 447/2004, de 30 de novembre, es va crear la **Comissió Interdepartamental en Matèria de Plaguicides i Biocides**, adscrita al DARP mitjançant la DGPIIA.

En aquesta Comissió hi participen representants del Departament d'Agricultura, Ramaderia i Pesca, del Departament de Salut, del Departament de Medi Ambient i Habitatge i del Departament de Treball i Indústria.

b) Paral·lelament, en el si de l'Agència Catalana de Seguretat Alimentària, i amb la finalitat de coordinar actuacions i el compliment dels objectius dels organismes executius de control, es troba alhora la **Comissió Directora del Pla de Residus**, que té els objectius següents:

³ L'Agència de Salut Pública de Barcelona duu a terme les tasques del Departament de Salut de la Generalitat de Catalunya en l'àmbit territorial del municipi de Barcelona.

LA VIGILÀNCIA I EL CONTROL DELS RESIDUS DE PLAGUICIDES EN PRODUCTES VEGETALS A CATALUNYA

- Analitzar el desenvolupament i els resultats del Pla d'investigació de residus a Catalunya.
- Plantejar actuacions i prendre decisions per tal de millorar-ne l'eficàcia (coordinació de les actuacions dels diferents departaments, recursos analítics, finançament...).
- Definir les línies estratègiques i prioritàries d'actuació.

Els organismes convocats en aquesta Comissió Directora del Pla de Residus són:

- La Direcció General de Salut Pública
- La Direcció General de Producció, Innovació i Indústries Agroalimentàries
- L'Agència Catalana del Consum

3.3. ACTIVITATS DE VIGILÀNCIA I CONTROL EN RELACIÓ AMB LA COMERCIALIZACIÓ I LA UTILITZACIÓ DE PRODUCTES FITOSANITARIS I PLAGUICIDES D'ÚS AMBIENTAL I ALIMENTARI

En l'àmbit de l'Estat espanyol, el Ministeri d'Agricultura, Pesca i Alimentació (MAPA) és l'organisme encarregat, amb la consulta prèvia amb els representants de les comunitats autònomes, de coordinar aquests plans de control de la comercialització i la utilització de productes fitosanitaris.

La comercialització i la utilització de productes fitosanitaris està controlada a Catalunya pel Servei de Sanitat Vegetal del Departament d'Agricultura, Ramaderia i Pesca, que coordina i executa els programes i les activitats següents:

- A. Programa de vigilància i control de la comercialització de productes fitosanitaris
- B. Programa de vigilància de la utilització de productes fitosanitaris
- C. Activitats de formació, promoció i divulgació
- D. Lluita i control contra les plagues dels vegetals

A. Programa de vigilància i control de la comercialització de productes fitosanitaris

L'objectiu d'aquest Programa és controlar el compliment de la legislació que afecta els establiments en els quals es fabriquen, emmagatzemen i comercialitzen productes fitosanitaris, tant de les condicions del local com de les existències de productes.

Així mateix, té la finalitat de controlar i comprovar que els productes fitosanitaris posats al mercat estan degudament registrats i compleixen els requeriments de qualitat i etiquetatge previstos per la legislació. L'objectiu és evitar la circulació de productes fitosanitaris que no compleixin les normes vigents i els requisits mínims de qualitat, així com garantir l'eficàcia dels tractaments fitosanitaris.

L'execució del Programa comporta actuacions de control de la qualitat dels productes i de control d'establiments que fabriquen, emmagatzemen i comercialitzen productes fitosanitaris. Tant aquests establiments com els productes fitosanitaris i les substàncies actives que els componen han d'estar autoritzats i registrats en els registres corresponents, com ara:

- El Registre Únic Europeu de Substàncies Actives
- El Registre Oficial de Productes i Material Fitosanitari

· El Registre Oficial d'Establiments i Serveis de Plaguicides (ROESP)

Registre Únic Europeu de Substàncies Actives

Per tal d'unificar els criteris per a l'avaluació dels productes fitosanitaris, garantir un nivell alt de seguretat toxicològica i ecotoxicològica, i amb la finalitat de minimitzar el seu impacte sobre la salut humana i el medi ambient, la Unió Europea (UE) va posar en marxa, el juliol de 1993, un programa per crear una llista única de substàncies actives amb efecte fitosanitari.

Cap substància activa no pot ser utilitzada en la fabricació de productes fitosanitaris, tret que estigui inclosa en una llista positiva comunitària.

La Llista única comunitària (annex 1 de la Directiva 91/414) inclou les substàncies actives permeses a la UE destinades a la formulació de productes fitosanitaris.

La majoria de les substàncies actives sotmeses a avaluació són plaguicides, però també n'hi ha de reguladores del creixement, feromones, etc. Un cop que la substància s'ha inclòs en la llista positiva, els estats membres poden autoritzar la utilització dels productes que la continguin.

Aquest Registre és responsabilitat de la Direcció General de Salut i Protecció dels Consumidors de la Comissió Europea (SANCO). Des del Departament d'Agricultura, Ramaderia i Pesca es participa en el comitè estatal de productes fitosanitaris i es promou l'emissió de propostes en l'àmbit estatal i europeu segons les particularitats de Catalunya.

Registre Oficial de Productes i Material Fitosanitari

Els productes fitosanitaris que s'han d'utilitzar a l'Estat espanyol només es poden fabricar i/o comercialitzar si estan inclosos en el Registre Oficial de Productes i Material Fitosanitari. Cadascun té una autorització d'ús per a uns cultius concrets, per lluitar contra determinades plagues, a una dosi fixada, una classificació toxicològica i un termini de seguretat. També es regulen els moments d'aplicació i les precaucions especials que cal prendre per a la seva utilització. Aquestes i altres informacions arriben als usuaris a través de l'etiqueta dels productes fitosanitaris.

Per tant, queda prohibida la utilització com a plaguicides de productes o substàncies no inscrites en el registre oficial corresponent, així com la utilització dels plaguicides en aplicacions, condicions o tècniques d'aplicació diferents de les autoritzades.

El Registre Oficial de Productes i Material Fitosanitari està en renovació constant, ja que a conseqüència de la progressiva entrada en vigor del Registre Únic Europeu desapareixen substàncies actives antigues, alhora que en van apareixent de noves.

Aquest Registre està gestionat per la Direcció General d'Agricultura del MAPA.

El Servei de Sanitat Vegetal del DARP supervisa les experiències de preregistre dels productes fitosanitaris i inspecciona empreses en l'àmbit de Catalunya.

Per disposar d'informació actualitzada del registre sobre nous productes comercials i de modificació d'usos dels registrats es poden consultar les adreces següents:

<http://www.mapya.es/es/agricultura/pags/fitos/fitos.htm> (MAPA)

http://europa.eu.int/comm/food/index_en.html (UE)

LA VIGILÀNCIA I EL CONTROL DELS RESIDUS DE PLAGUICIDES EN PRODUCTES VEGETALS A CATALUNYA

Registre Oficial d'Establiments i Serveis de Plaguicides (ROESP)

Per tal de protegir la salut pública, els establiments on es fabriquin plaguicides, els locals on s'emmagatzemen o comercialitzen plaguicides i les empreses que es dediquen a fer tractaments amb plaguicides, com també els aplicadors, han d'estar inscrits al Registre Oficial d'Establiments i Serveis Plaguicides (ROESP).

D'aquesta manera, es constitueix un cens d'entitats autoritzades i inscrites que conté informació sobre les dades d'identificació, ubicació i activitats.

L'actualització dels cens, que es fa mitjançant la revalidació de les autoritzacions i l'anotació de les modificacions o de les baixes registrals, és fonamental per garantir la programació adequada o els controls oficials. Així mateix, el Registre és un element essencial per als serveis d'inspecció, ja que permet actuar amb rapidesa i eficàcia en els casos en què es posa en perill la salut pública.

A més, és obligatòria la inscripció al Registre de les persones físiques o jurídiques que prestin serveis de fabricació, importació o distribució de plaguicides que, sense disposar d'establiments a Catalunya, hi tinguin domicili social.

A Catalunya, la gestió del ROESP es duu a terme de la manera següent:

Correspon al **Departament d'Agricultura, Ramaderia i Pesca**⁴ (Servei de Sanitat Vegetal) la gestió del Registre del següent:

- Establiments de fabricació de plaguicides.
- Magatzems de plaguicides, excepte els que emmagatzemin exclusivament plaguicides o desinfectants d'ús en la indústria alimentària.
- Establiments de comercialització de plaguicides, excepte els que comercialitzin exclusivament plaguicides o desinfectants d'ús ambiental o d'ús en la indústria alimentària.
- Locals o instal·lacions destinats a l'aplicació de plaguicides.
- Serveis d'aplicació de plaguicides fitosanitaris d'ús ramader ja sigui amb caràcter industrial, corporatiu o com a serveis a tercers.
- Persones físiques o jurídiques que prestin serveis de fabricació, importació o distribució de plaguicides que, sense disposar d'establiments a Catalunya, tinguin domicili social en aquesta comunitat autònoma, excepte els que distribueixin exclusivament plaguicides o desinfectants d'ús ambiental o d'ús en la indústria alimentària.

Però, correspon al **Departament de Salut**⁵ (Servei de Sanitat Ambiental) la gestió del Registre Oficial d'Establiments que exclusivament comercialitzin, emmagatzemin o distribueixin plaguicides o desinfectants d'ús ambiental o en la indústria alimentària i empreses o serveis d'aplicació a tercers de plaguicides o desinfectants d'ús ambiental o en la indústria alimentària. A partir de maig-juny de 2005, aquesta tasca la duu a terme l'Agència de Salut Pública de Barcelona per als establiments radicats al municipi de Barcelona.

Així mateix, es porten a terme actuacions adreçades a comprovar i promoure l'adequació de les empreses de control de plagues de comercialització de plaguicides d'àmbit ambiental i a la indústria alimentària, a les normes dirigides a prevenir els riscos per a la salut de la població.

⁴ <http://www.gencat.net/darp/>

⁵ <http://www.gencat.net/salut/depsan/units/sanitat/html/ca/Du1/index.html>

Aquestes actuacions es concreten fonamentalment en el següent:

- Dur a terme el control sanitari sistemàtic basat en les inspeccions, l'estudi de documentació i la supervisió de l'autocontrol que porten a terme les empreses de control de plagues i les de comercialització de plaguicides d'ús ambiental i en la indústria alimentària.
- Informar i assessorar sobre la norma sanitària d'aplicació en aquest sector.
- Supervisar la idoneïtat dels protocols preventius per als clients.
- Inspeccionar en els locals dels clients com actuen aquests tipus d'empreses (períodes de seguretat, informació que subministren...), a través de les inspeccions que s'efectuen (en cas del Departament de Salut, inspeccions a locals com cases de colònies, càmpings, hotels o indústries alimentàries).
- Dur a terme el control de la tinença amb el corresponent carnet d'aplicador de tractaments de les persones que efectuen aplicacions de productes plaguicides.

D'altra banda, les empreses que elaboren, envasen, emmagatzemen, distribueixen o importen plaguicides d'ús en la indústria alimentària són objecte d'inscripció en el Registre Sanitari d'Indústries i Productes Alimentaris de Catalunya (RSIPAC), gestionat pel Departament de Salut, i per tant, són objecte de les inspeccions periòdiques que efectuen els inspectors del Departament de Salut a les indústries inscrites al RSIPAC.

Registre Sanitari d'Indústries i Productes Alimentaris de Catalunya (RSIPAC)

Aquest Registre és gestionat per la Subdirecció General de Protecció de la Salut (Servei d'Higiene Alimentària) i permet disposar d'un cens d'establiments i empreses que tenen l'autorització sanitària de funcionament. En la clau 37 d'aquest Registre, s'hi inscriuen les empreses que elaboren, envasen, emmagatzemen, distribueixen o importen detergents, desinfectants, desinsectants i altres productes d'ús alimentari, entre els quals es troben els plaguicides d'ús alimentari.

L'actualització del cens, que es fa mitjançant la revalidació de les autoritzacions i l'anotació de les modificacions o de les baixes registrals, és fonamental per garantir la programació adequada dels controls oficials.

B. Programa de vigilància de la utilització de productes fitosanitaris

Aquest Programa té els propòsits següents:

- Controlar les empreses de tractaments de productes fitosanitaris.
 - Comprovar la seva inscripció al Registre Oficial d'Establiments i Serveis de Plaguicides (ROESP)
 - Control del Llibre oficial de moviments (LOM)
 - Inspecció de contractes amb usuaris i tractaments efectuats
- Comprovar l'ús correcte dels productes fitosanitaris mitjançant el control de les aplicacions directes al camp.
- Controlar mostres de vegetals, sòls i aigües, després dels tractaments per comprovar la repercussió sobre el medi ambient, així com vigilar i controlar que els productes siguin emprats d'acord amb el que estableixen les normes vigents.
- Controlar la tinença del carnet d'aplicador de tractaments corresponent per part de les persones que efectuen aplicacions de productes plaguicides.

LA VIGILÀNCIA I EL CONTROL DELS RESIDUS DE PLAGUICIDES EN PRODUCTES VEGETALS A CATALUNYA

C. Activitats de formació, promoció i divulgació

C.1. Formació d'aplicadors de productes plaguicides

Les persones que efectuen aplicacions de productes plaguicides en aquests àmbits han d'haver superat un curs de formació i han d'haver obtingut el carnet d'aplicador de tractaments corresponent (el Departament d'Agricultura, Ramaderia i Pesca lliura el carnet d'aplicador de productes fitosanitaris i el Departament de Salut lliura el carnet DDD).

El Servei de Formació Agrària de la Subdirecció General d'Innovació Rural, de la Direcció General de Producció, Innovació i Indústries Agroalimentàries del DARP és la unitat responsable d'organitzar els cursos per a l'obtenció del carnet d'aplicador de productes fitosanitaris duts a terme a les escoles de capacitació agrària i d'homologar els cursos impartits per empreses externes.

El Servei de Sanitat Vegetal del DARP participa en la docència de la majoria d'activitats formatives efectuades a les escoles de capacitació agrària, gestiona el lliurament de carnets als aplicadors i manipuladors que han superat els cursos homologats i fa entrega del carnet bàsic, qualificat i especial.

El Servei de Sanitat Ambiental, de la Subdirecció General de Protecció de la Salut, de la Direcció General de Salut Pública és la unitat responsable d'organitzar els cursos per a l'obtenció del carnet d'aplicador de productes plaguicides del Departament de Salut.

La finalitat d'aquestes activitats formatives és que els aplicadors portin a terme l'ús correcte dels plaguicides de manera que es minimitzi la possible utilització excessiva i/o ineficient.

La Reglamentació tecnicosanitària per a la fabricació, comercialització i utilització de plaguicides estableix que els aplicadors i el personal de les empreses dedicades a la realització de tractaments amb plaguicides hauran d'haver superat els cursos de capacitació organitzats pel DARP i el DS i que els ministeris d'Agricultura, Pesca i Alimentació i de Sanitat i Consum, els hauran d'homologar conjuntament.

Amb aquest objectiu, l'Estat espanyol i Catalunya han desenvolupat la normativa, mitjançant ordres, que regula la formació del personal de les empreses d'aplicació de productes fitosanitaris i els responsables de la venda.

Hi ha tres nivells de capacitació:

Nivell bàsic: estan obligats a obtenir-lo els agricultors i el personal de les empreses i entitats dedicades a l'emmagatzematge, la venda o l'aplicació de productes fitosanitaris, que participin de forma directa en l'aplicació o manipulació d'aquests productes. L'obligació dels agricultors de disposar del carnet s'exigirà a partir de l'11 de setembre de 2006 i de l'11 de setembre de 2008 per a qualsevol producte fitosanitari.

També serà necessari disposar d'aquest carnet o del de nivell qualificat per accedir als cursos de nivell especial.

Nivell qualificat: estan obligats a obtenir-lo les persones responsables dels establiments de venda al públic de productes fitosanitaris, els aplicadors a tercers i els directors tècnics de les empreses i entitats que efectuïn tractaments fitosanitaris.

Així mateix, hauran de disposar del carnet de nivell qualificat els responsables de les explotacions agrícoles i les empreses i entitats que tinguin al seu càrrec persones que apliquin aquests productes.

Igualment, caldrà disposar d'aquest carnet o del de nivell bàsic per accedir als cursos de nivell especial.

Nivells especials: està obligat a obtenir-lo tot el personal que participi en l'aplicació de cadascun dels plaguicides classificats com a molt tòxics d'acord amb la modalitat d'aplicació.

Actualment, a Catalunya, s'estan impartint els cursos de nivell especial següents:

- Bromur de metil i altres fumigants per a la desinfecció de sòls.
- Fosfur d'alumini i fosfur de magnesi per a la lluita contra micromamífers del sòl.
- Fumigació de productes, locals i contenidors.

Hi ha també el **nivell de pilot aplicador agroforestal**, el qual estan obligats a obtenir els pilots que apliquin productes fitosanitaris per mitjans aeris.

C.2. Avisos fitosanitaris

Es tracta d'una activitat del Servei de Sanitat Vegetal (en la qual també participen agrupacions de defensa vegetal) que té com a objectiu informar i assessorar els agricultors de les tècniques i dels moments més adients per controlar les plagues desenvolupant programes de lluita integrada i així evitar tractaments innecessaris, de manera que es minimitza l'ús de fitosanitaris i consegüentment la seva incorporació a la cadena alimentària i al medi ambient.

Catalunya va tenir la primera xarxa d'avisos per al seguiment de mildiu de la vinya (*Plasmopara viticola*) a la comarca del Penedès, creada per l'empresa LAINCO i traspasada posteriorment a la Generalitat de Catalunya. La primera estació d'avisos de l'Estat espanyol va ser creada a Lleida el 1964 per al seguiment de les plagues dels fruiters. Va ser l'any 1973 quan es van regular les estacions d'avisos a tot el territori espanyol, i es va establir una estació d'avisos per província. A partir de 1980, les competències sobre sanitat vegetal van passar a les comunitats autònomes i és a partir d'aquest moment quan la Generalitat de Catalunya, a través del Servei de Protecció dels Vegetals, comença a gestionar-les i a potenciar-les.

El 1980, el Servei de Protecció dels Vegetals disposava d'una estació d'avisos per província. No obstant això, amb la finalitat que s'especialitzessin en els cultius de cada zona, se'n van crear altres de noves a Amposta, Móra la Nova, la Tallada d'Empordà i Vilafranca del Penedès. Actualment, el Servei de Sanitat Vegetal disposa de set estacions d'avisos: Castelló d'Empúries (Alt Empordà), la Tallada (Baix Empordà), Vilafranca del Penedès (Alt Penedès), Tarragona (Tarragonès), Tortosa (Baix Ebre), Móra la Nova (Ribera d'Ebre) i Lleida (Segrià).

Els agricultors de Catalunya es poden informar amb rapidesa de l'evolució de les plagues i malalties susceptibles d'afectar els seus cultius a través d'avisos mensuals, de set contestadors telefònics automàtics i recentment per mitjà de correu electrònic i missatges SMS i també en línia a través de **RuralCat**⁶. L'agricultor obté assessorament més individualitzat mitjançant la seva integració en una agrupació de defensa vegetal (ADV), de les quals a Catalunya n'hi ha 110 en funcionament i on treballen 130 tècnics.

C.3. Divulgació d'informació sobre plagues i productes fitosanitaris

És una activitat del Servei de Sanitat Vegetal per informar l'agricultor de les noves plagues i dels productes fitosanitaris que cal utilitzar. És una activitat bàsica per promoure l'ús adequat i eficient de productes fitosanitaris. Es fan servir els formats següents per divulgar la informació:

Fitxes de plagues

Cada fitxa presenta la descripció de la plaga i les espècies d'interès agrícola a què pot afectar, així com apartats específics destinats a aprofundir en la biologia de l'espècie plaga, els símptomes i danys que provoca i les mesures més adients per controlar-la. A més, les fitxes es complementen amb imatges de cada plaga o malaltia i una versió imprimible del document.

⁶ <http://www.ruralcat.net/ruralcatApp/home.ruralcat?locale=ca/>

LA VIGILÀNCIA I EL CONTROL DELS RESIDUS DE PLAGUICIDES EN PRODUCTES VEGETALS A CATALUNYA

Fulls informatius fitosanitaris

En aquests fulls apareixen les tècniques més adients per controlar els paràsits principals que afecten els vegetals. A diferència de les **fitxes de plagues**⁷, que donen informació general sobre els principals paràsits i que no varien en el temps, els fulls fitosanitaris es renoven de forma periòdica i donen informació actualitzada sobre les darreres tècniques de control.

Totes dues publicacions, editades pel Servei de Sanitat Vegetal, complementen la informació que es dona en els **avisos fitosanitaris mensuals**⁸.

D. Lluita i control contra les plagues dels vegetals

Destaquen les quatre activitats següents del Servei de Sanitat Vegetal de la Subdirecció General d'Agricultura, de la Direcció General de Producció, Innovació i Indústries Agroalimentàries del DARP:

D.1. Seguiment oficial, control i eradicació de plagues de quarantena

Es tracta d'una activitat que té com a objectiu:

- Evitar la introducció i propagació a Catalunya de plagues noves especialment perilloses.
- Fer el seguiment i, si escau, l'eradicació, de les plagues de quarantena immediatament quan apareixen al nostre territori.
- Fer seguiment de la xarxa oficial del foc bacterià (del qual l'Estat espanyol està considerat com a zona protegida).

Les plagues de quarantena són les que poden tenir importància econòmica potencial i que figuren a la llista de la Comunitat Europea o que han estat qualificades així pel Ministeri d'Agricultura, Pesca i Alimentació.

La inclusió d'una plaga a la llista de quarantena limita la introducció i la circulació dels portadors potencials a l'efecte de minimitzar-ne el risc d'introducció a les zones lliures.

Quan se'n detecta un focus (o bé se sospita que hi ha aquesta possibilitat), l'Administració ha de verificar-ne la presència. En cas de confirmar-se, cal adoptar mesures fitosanitàries per tal d'aconseguir l'eradicació de la plaga.

Aquestes activitats tenen com a objectiu reduir la incidència de les plagues, cosa que, a més de comportar beneficis econòmics, representa una **reducció de l'ús de fitosanitaris**.

D.2. Campanyes de tractaments contra plagues

Es tracta de campanyes específiques dirigides a lluitar de forma col·lectiva contra les plagues de control difícil individualment en determinades zones.

Les campanyes més destacades que efectua anualment el Servei de Sanitat Vegetal són les següents:

Mosca de l'olivera: aquesta campanya es duu a terme per mitjans aeris a la zona olivarera de les comarques del Baix Ebre, el Montsià i la Ribera d'Ebre, amb respecte total per la fauna. En total es protegeixen 52.000 ha d'oliveres, les quals estan exposades a atacs intensos de la mosca que provoca una important minva de la quantitat i la qualitat de l'oli.

Mosca de la fruita: aquesta campanya es duu a terme per mitjans aeris a les comarques del Baix Ebre i el Montsià sobre les 8.000 ha de cítrics de la zona. L'objectiu és reduir les

⁷ <http://www.ruralcat.net/ruralcatApp/dossier.ruralcat?sectorid=2&tipoDossier=PLAGUESIMALALTIESQUEAFECTENELSFROUTERS>

⁸ http://www.gencat.net/darp/c/camp/avisfit/cav_act.htm

poblacions d'aquesta plaga i ajudar no sols al control de la plaga per part dels agricultors, sinó també facilitar l'exportació de cítrics a països tercers. En els pròxims anys està previst substituir aquests tractaments per la tècnica de la captura massiva.

Insecte vector de la flavescència daurada de la vinya: aquesta campanya de tractament aeri es duu a terme a la zona vitícola de la comarca de l'Alt Empordà amb productes respectuosos amb el medi ambient. L'objectiu és evitar que l'insecte vector propagui la flavescència, plaga de quarantena extremadament perillosa.

Talps en prats de muntanya: aquesta campanya es duu a terme a les comarques pirinenques i té com a objectiu reduir de forma col·lectiva les elevades poblacions de talps que malmeten els prats.

Barrinador de l'arròs: aquesta campanya és duta a terme per les ADV de l'arròs i dirigida tècnicament pel Servei de Sanitat Vegetal. La campanya s'efectua mitjançant la tècnica de la captura massiva amb feromones i en les zones on es creu convenient es fan tractaments aeris amb productes de perillositat baixa per a les persones i la fauna.

D.3. Foment de la creació i el manteniment d'agrupacions de defensa vegetal

Aquesta activitat té com a objectiu fomentar la creació d'agrupacions d'agricultors (ADV) per lluitar de forma col·lectiva contra les plagues, per crear xarxes de seguiments de paràsits o per prevenir accidents meteorològics i dur a terme actuacions massives de lluita.

Les agrupacions de defensa vegetal poden ser d'àmbit municipal o supramunicipal i han d'agrupar com a mínim el 20% dels pagesos de l'àrea, o el 50% de la superfície dels conreus que cal protegir.

Poden constituir una ADV els pagesos o les seves associacions legalment constituïdes que estableixen col·lectivament programes de protecció dels vegetals. Les persones interessades han de presentar la documentació a la Direcció General de Producció, Innovació i Indústries Agroalimentàries perquè l'aprovi. Les ADV s'inscriuen en un registre que gestiona el Servei de Sanitat Vegetal. Anualment, estableixen un programa d'actuació d'acord amb les directrius tècniques del Servei de Sanitat Vegetal.

Les ADV reben subvencions del DARP com a ajut per a la contractació de tècnics (4.500 € per tècnic contractat) i realització d'actuacions específiques o proposades per l'Administració.

Les ADV han col·laborat amb les estacions d'avisos en la prospecció del foc bacterià, en la lluita per captura massiva en cítrics, en les campanyes de tractament aeri, en el control del barrinador de l'arròs, etc.

D.4. Experimentació i posada al punt de tècniques de lluita alternatives

Es tracta d'activitats dirigides a posar al punt tècniques de lluita alternatives a la lluita química, com per exemple la utilització de feromones mitjançant les tècniques de captura massiva i de confusió sexual.

Cal destacar la implantació de les tècniques noves següents:

Captura massiva

Cítrics: per tal d'evitar els tractaments contra la mosca de la fruita, a les comarques del Baix Ebre i el Montsià, el Servei de Sanitat Vegetal ha establert un pla plurianual per aconseguir que tota la zona cítrica lluiti contra aquesta plaga mitjançant aquesta tècnica.

Fruiters: a les comarques de Barcelona i Girona s'està posant al punt i implantant la tècnica de la captura massiva de la mosca de la fruita amb un gran èxit. A la zona de Lleida també s'estan efectuant experiències al respecte.

LA VIGILÀNCIA I EL CONTROL DELS RESIDUS DE PLAGUICIDES EN PRODUCTES VEGETALS A CATALUNYA

Arròs: fins fa pocs anys eren habituals tres tractaments insecticides aeris contra el barrinador de l'arròs al delta de l'Ebre i l'Empordà. Actualment, tota la zona arrossera (22.000 ha) està controlada per la tècnica de la captura massiva amb feromones sexuals i solament s'actua amb insecticides respectuosos amb el medi ambient quan se superen els llindars corresponents.

Olivera: s'estan experimentant tècniques de captura amb diversos atraients i trampes per lluitar contra la mosca de l'olivera amb resultats força satisfactoris.

La tècnica de la confusió sexual

Fruiters: els fruiters tenen diverses plagues de control difícil, com ara la **Carpocapsa** que afecta els fruiters de llavor i l'anàrsia i la grafolita que afecten els fruiters de pinyol. La confusió sexual té una eficàcia molt alta però té l'inconvenient del cost econòmic. Tot i així, a la zona fructícola de Lleida i Girona creixen anualment les hectàrees on es controlen aquestes plagues mitjançant aquest sistema de lluita no contaminant.

Vinya: el cuc del raïm és una plaga que pot provocar la podridura del raïm. Des de fa anys, el Servei de Sanitat Vegetal està assajant aquesta tècnica i actualment unes 2.300 ha es controlen mitjançant aquesta tècnica.

Altres: en l'avellaner, la noguera i altres cultius també s'estan actualitzant aquestes tècniques noves i que substitueixen els tractaments insecticides.

D.5. Control oficial de proveïdors de material vegetal i expedició del passaport fitosanitari CEE

L'objecte d'aquesta activitat és controlar la producció i el comerç del material vegetal per evitar la difusió de plagues de quarantena. Aquest control es basa en dos elements fonamentals el Registre Oficial de Proveïdors de Material Vegetal i el passaport fitosanitari.

Registre Oficial de Proveïdors de Material Vegetal

S'han d'inscriure al Registre Oficial de Proveïdors de Material Vegetal tots els proveïdors de material vegetal que produeixin, reproduïxin, protegeixin, tractin, emmagatzemin, comercialitzin o posin al mercat el material vegetal següent:

- Els establerts a la Directiva 2000/29/CE. Aquesta normativa està incorporada a la legislació espanyola en el Reial decret 58/2005, pel qual s'adopten mesures de protecció contra la introducció i la difusió en el territori nacional i de la Comunitat Europea d'organismes nocius per als vegetals o productes vegetals, així com per a l'exportació i trànsit a països tercers.
- Llavors i plantes de viver que figuren a l'article 2 de la Llei 11/1971 i el Reial decret 442/1986 de 10 de febrer ("llavors i plantes de viver de les espècies següents: cereals, lleguminoses i d'altres plantes per a la producció de gra, plantes hortícoles, plantes de prat i farratgeres, dedicades a l'establiment de pastures i d'altres conreus, per a l'alimentació del bestiar; plantes industrials; tèxtils, sucreres, oleaginoses i d'altres plantes que s'utilitzin com a matèries primeres industrials; plantes per a l'obtenció de flor; arbres i arbusts fruiters; patata de sembra i d'altres tubercles i bulbs; espècies ornamentals, de jardí i medicinals; forestals i, en general, totes les d'utilització econòmica a l'agricultura i indústries derivades").
- Plançons d'arbres fruiters produïts a l'explotació pròpia.

Les sol·licituds s'adrecen al responsable de Sanitat Vegetal dels serveis territorials del Departament d'Agricultura, Ramaderia i Pesca, que duen a terme la visita d'inspecció, si escau, i l'informe. Els responsables de Sanitat Vegetal fan la inscripció.

La inscripció al Registre comporta als titulars, entre d'altres, les obligacions següents:

- Comunicar la detecció d'organismes nocius de quarantena.
- Conservar un plànol actualitzat de les instal·lacions i parcel·les en les quals es cultivin, produeixin, emmagatzemin o guardin les espècies afectades pel passaport fitosanitari CEE.
- Conservar, com a mínim un any, els registres dels vegetals o productes vegetals que hagin adquirit o emmagatzemat en les instal·lacions, que estiguin produint, o bé, que hagin enviat a tercers. En el cas de plantes susceptibles al foc bacterià els registres es guardaran almenys durant tres anys (article 9.2 del Decret 162/1999 de mesures per a la prevenció del foc bacterià). Les dades que han de constar al registre seran com a mínim les obligatòries al full d'acompanyament.
- Presentar la declaració anual de conreus i/o de comercialització.
- Disposar d'un responsable fitosanitari i efectuar, quan calgui, exàmens visuals durant la temporada de cultiu, en el moment adient i d'acord amb les instruccions oficialment marcades.
- Cooperar amb els organismes oficials competents.

Passaport fitosanitari

La circulació de determinat material vegetal dintre dels països de la UE requereix un passaport, la qual cosa significa que els vegetals als quals acompanya han estat cultivats o manipulats per una empresa registrada, sotmesa a un control fitosanitari i, com a conseqüència, es troben lliures d'organismes de quarantena.

L'exportació de material vegetal a països tercers, però, requereix un certificat fitosanitari que és expedit, segons els casos, als ports de Barcelona i Tarragona, a l'aeroport de Barcelona, a la delegació del MAPA a Lleida o al Complex Fitosanitari de Vilamallà (Girona).

Per a la seva tramitació, la sol·licitud es presenta a les oficines comarcals o serveis territorials del DARP. El passaport és autoritzat pel responsable de Sanitat Vegetal dels serveis territorials amb l'acceptació prèvia del model de passaport i del compliment per part de l'empresa registrada de les obligacions establertes a l'Ordre de 28 de setembre de 1998.

3.4. ACTIVITATS DE CONTROL EN RELACIÓ AMB ELS RESIDUS DE PLAGUICIDES

3.4.1. Activitats de control del DARP

El Servei de Sanitat Vegetal del DARP coordina i executa a Catalunya els programes següents:

- A. Programa nacional de vigilància i control oficial de productes fitosanitaris en origen.
- B. Programa coordinat de vigilància de residus de plaguicides a la Unió Europea.

A. Programa nacional de vigilància i control oficial de productes fitosanitaris en origen

Aquest Programa té caràcter estatal, el duen a terme les comunitats autònomes i és coordinat pel Ministeri d'Agricultura, Pesca i Alimentació (MAPA).

LA VIGILÀNCIA I EL CONTROL DELS RESIDUS DE PLAGUICIDES EN PRODUCTES VEGETALS A CATALUNYA

El Programa vetlla per:

- L'ús correcte dels plaguicides seguint bones pràctiques agrícoles.
- La protecció de la salut dels consumidors.

En el plantejament de l'execució d'aquest Programa es tenen en compte:

- Les produccions agrícoles de totes les comarques.
- Els acords de la reunió del grup de treball de residus de productes fitosanitaris integrat per representants del Ministeri d'Agricultura, Pesca i Alimentació (MAPA) i de les comunitats autònomes que té en compte l'experiència dels anys anteriors.
- Els requeriments del Programa coordinat de vigilància de residus de plaguicides a la Unió Europea.
- Algunes accions especials relatives a problemes amb certs cultius.

Aquest Programa té com a finalitat conèixer, abans de la comercialització, el nivell de residus de productes fitosanitaris que poden contenir els diferents productes vegetals com a conseqüència dels tractaments fitosanitaris aplicats. Així mateix, preveu l'execució de mecanismes per impedir la posada al mercat d'aquests vegetals que superin els LMR establerts.

Els inspectors del DARP prenen les mostres de magatzems de cooperatives o de centrals hortofrutícoles, tant a les cambres de conservació com abans d'entrar al magatzem (productes acabats de collir) i les envien als laboratoris corresponents.

Les mostres que es prenen es refereixen a productes vegetals produïts a Catalunya, ja que els que provenen d'altres indrets de la UE són controlats en origen pels corresponents organismes responsables i els que vénen de països tercers són controlats als punts d'inspecció fronterers (PIF).

La legislació espanyola distingeix entre dos tipus de mostreig: informatiu i confirmatiu. La major part de les mostres que es prenen són de tipus informatiu, i inclouen mostres individuals del producte per a anàlisis. En els casos que es detecten residus superiors als LMR, el responsable del mostreig ha de prendre mostres confirmatives de la mateixa font. Les mostres confirmatives es prenen per triplicat, una mostra per a una anàlisi immediata, una per al propietari del producte i una tercera per a l'anàlisi final i definitiva en cas que es produeixin discrepàncies entre els dos primers resultats.

B. Programa coordinat de vigilància de residus de plaguicides a la Unió Europea

Es tracta d'un programa que té com a objectiu recollir dades i disposar d'informació sobre el nivell de residus de plaguicides en determinats productes vegetals, prèviament establerts, que formen part important o significativa de la dieta dels europeus, amb la finalitat de calcular l'exposició alimentària de les persones a plaguicides a través de l'alimentació.

El MAPA, que elabora anualment en consulta amb les comunitats autònomes un pla oficial de control d'aliments d'origen vegetal, també hi inclou aquest Programa coordinat de la UE. El MAPA assigna el nombre de mostres per a cada comunitat autònoma sobre la base de la seva producció.

A partir d'aquest pla oficial de control, el Servei de Sanitat Vegetal del DARP estableix el seu pla anual de vigilància, que inclou paral·lelament un programa addicional de control d'aliments, planificat i aplicat independentment, i no coordinat pel MAPA, que inclou inspeccions addicionals específiques.

L'Oficina Alimentària i Veterinària de la Comissió Europea publica anualment el **Programa de control de residus de plaguicides**⁹. Aquest document fa la síntesi de les anàlisis de residus de pla-

⁹ http://europa.eu.int/comm/food/fvo/specialreports/pesticides_index_en.htm

guicides efectuades al conjunt de la Unió Europea i inclou informacions tant sobre els programes de control nacionals com sobre el Programa coordinat comunitari de vigilància.

3.4.2. Activitats de control del DS

El Servei d'Higiene Alimentària del Departament de Salut executa a Catalunya, pel que fa als aliments d'origen diferent de l'animal, la vigilància i el control oficial dels residus de plaguicides d'acord amb els següents programes:

- A. Programa comunitari coordinat de control anual de residus de plaguicides a la Unió Europea
- B. Programa de vigilància i control d'aliments amb límits màxims específics.

A. Programa comunitari coordinat de control anual de la Unió Europea

El Programa comunitari coordinat de control que anualment publica la Unió Europea és la base per elaborar el programa específic que s'executa a Catalunya. L'objectiu d'aquest Programa és valorar si els residus investigats en productes vegetals superen o no el límit màxim establert d'acord amb la normativa espanyola, el Reial decret 280/1994 i les modificacions posteriors.

En general, la Unió Europea estableix una sèrie de productes vegetals frescos o mínimament transformats (congelats o suc de fruita) en els quals cal investigar diversos residus de plaguicides (en els darrers anys són vora 45) per valorar si superen o no el límit màxim establert pel que fa a directives comunitàries i/o de normativa estatal.

Dels productes vegetals proposats se seleccionen els que es poden trobar a les indústries inscrites en el Registre Sanitari d'Indústries i Productes Alimentaris de Catalunya (RSIPAC) o bé en establiments a disposició del consumidor final. No se seleccionen els que per la seva naturalesa tenen característiques agrícoles marcades o que el consumidor final no les compra en aquell estat, com ara el blat.

Respecte al nombre de mostres a recollir de cada producte, i seguint la recomanació de la UE, a l'Estat espanyol n'hi corresponen 45 seguint proporcions poblacionals. L'aproximació, d'acord amb la població de Catalunya, és de 6-7 mostres. Aquest nombre, si es disposa de les dades, s'ajusta al consum per capita del producte a Catalunya.

En relació amb els residus de plaguicides que cal investigar, sempre es proposa que s'investiguin tots els que es proposen en l'àmbit europeu, però la disponibilitat de tècniques analítiques i de laboratoris d'anàlisi és el que determina els residus finals que s'estudien.

S'informa sobre els resultats de les mostres analitzades a l'Agència Espanyola de Seguretat Alimentària el 30 de juny de l'any següent al de l'execució perquè s'integrin a les dades que s'informen a la Comissió. Les informacions es transmeten mitjançant un model harmonitzat.

B. Programa de vigilància i control d'aliments amb límits màxims específics de plaguicides

El Programa de vigilància i control d'aliments amb límits màxims específics s'orienta a investigar les substàncies que les normatives estableixen per a aliments diferents dels productes vegetals frescos o mínimament transformats.

Determinats aliments disposen de normatives específiques que regulen els límits màxims de plaguicides. Els referents són normatives o recomanacions nacionals i internacionals, com ara el Codex

LA VIGILÀNCIA I EL CONTROL DELS RESIDUS DE PLAGUICIDES EN PRODUCTES VEGETALS A CATALUNYA

Alimentariu o la normativa espanyola dels aliments especials per a lactants i nens de curta edat.

L'any 2000 es va establir per als aliments especials per a lactants i nens de curta edat un límit màxim de residus de plaguicides de 0,01mg/kg. Posteriorment a mitjan 2004 s'han establert, per a determinades substàncies, uns límits inferiors que oscil·len entre 0,003 i 0,008 mg/kg segons el residu que s'investigui.

Atès que en publicar-se el Reial decret ja s'havien programat les actuacions per a l'any 2004, no es va executar el programa específic però es van fer les previsions per a l'any següent per recollir mostres a les indústries inscrites en el Registre Sanitari d'Indústries i Productes Alimentaris de Catalunya (RSIPAC) o bé en establiments a disposició del consumidor final.

Els dos programes exposats s'integren, als efectes de planificació i de gestió, en el Programa de vigilància de la seguretat dels aliments (PVSAC) que la Direcció General de Salut Pública té en funcionament. Anualment es programen en el PVSAC els aliments i els paràmetres per determinar i s'hi integren els que provenen de programes específics. Es determina on es prendran les mostres, el mètode de mostreig que cal aplicar, les unitats elementals per recollir i el laboratori que efectuarà les anàlisis.

3.4.3 Activitats de control de l'ASPB

L'Agència de Salut Pública de Barcelona té establert el Programa d'investigació de la qualitat sanitària dels aliments (IQSA), que té com a objectiu fonamental avaluar la presència o els nivells de determinats additius, contaminants químics i microbiològics en diversos aliments susceptibles de contenir-ne, per tal de valorar la situació actual i l'evolució en el temps.

La característica fonamental sobre la qual es basa el Programa és el seu caràcter obert i dinàmic, que permet la incorporació dels contaminants que en un moment determinat poden ser objecte d'interès especial, ja sigui per les recomanacions de control d'organismes oficials o per les alertes, l'interès científic, etc. Complementàriament, els paràmetres que tenen adjudicats límits de tolerància s'avaluen des del punt de vista reglamentari.

L'aplicació del Programa permet avaluar la situació actual i les tendències, possibilita l'adopció de mesures correctores de situacions anòmales i proporciona informació que facilita la prioritització i la planificació de les activitats de control.

Per a més informació, podeu visitar el web de l'**Agència de Salut Pública de Barcelona**¹⁰ (control sanitari dels aliments).

3.4.4. Laboratoris d'anàlisis de residus de plaguicides

En el context del Programa de control, hi ha dos laboratoris a Catalunya, gestionats pel DARP i l'Agència de Salut Pública de Barcelona, que participen en l'anàlisi de residus de plaguicides en aliments d'origen vegetal.

Aquests laboratoris són:

- El laboratori de l'Agència de Salut Pública de Barcelona.
- El laboratori Agroalimentari de Cabriels del Departament d'Agricultura, Ramaderia i Pesca de la Generalitat de Catalunya.

¹⁰ <http://www.aspb.es/quefem/documents.asp?tipus=21>

Tots dos laboratoris estan acreditats per l'Entitat Nacional d'Acreditació (ENAC), i en l'àmbit de la seva acreditació està inclosa la determinació de plaguicides.

A més d'aquests laboratoris, es poden contractar puntualment els serveis d'altres laboratoris privats per efectuar l'anàlisi d'aliments, amb la finalitat de detectar la presència de residus de plaguicides, com és el cas, per exemple, dels següents:

- El laboratori de l'Institut Químic de Sarrià per a la determinació de ditiocarbamats.
- El Departament de Química Analítica de la Facultat de Químiques de la Universitat de Barcelona per a la determinació de residus de cloromequat.

Les mostres són analitzades per mètodes de multiresidus i algunes ho són per un mètode simple.

04 Resultats a Catalunya any 2004

4.1. Activitats de vigilància i control en relació amb la comercialització i la utilització de productes fitosanitaris

4.1.1. Programa de vigilància i control de la comercialització de productes fitosanitaris i plaguicides d'us ambiental i alimentari

Resultats de l'activitat relatius a l'any 2004:

Element objecte de vigilància i/o control oficial	Paràmetres o condicions objecte de control oficial	Tècnica de vigilància i/o control utilitzat	Nombre de controls o determinacions efectuats	Nombre de controls o determinacions amb disconformitats	Taxa de conformitat
Establiments productors	Inscripció al registre oficial; control del LOM; qualificació del personal; condicions d'emmagatzematge dels productes	Inspecció	30*		
Productes fitosanitaris	Identitat substàncies actives; etiquetatge i envasament	Inspecció	30*		
Productes fitosanitaris	Concentració substància activa; característiques fisicoquímiques	Presa de mostres (mostratge aleatori)	10 mostres (productes formulats)	Cap ¹	100%

LA VIGILÀNCIA I EL CONTROL DELS RESIDUS DE PLAGUICIDES EN PRODUCTES VEGETALS A CATALUNYA

* S'han informat sobre 30 inspeccions efectuades pel SEPRONA.

¹ Els continguts en matèria activa concorden amb el nominal.

4.1.2. Gestió del ROESP

Resultats de l'activitat relatiu a l'any 2004. Departament d'Agricultura, Ramaderia i Pesca:

Tipus d'actuació	Nombre
Inscripcions	1.121 (total inscripcions) 134 (noves inscripcions)
Nombre d'entitats inscrites al ROESP inspeccionade	30
Nombre de plans de control de plagues de locals on s'efectuen tractaments	
Nombre de cursos per a l'obtenció del carnet d'aplicador de tractaments DDD supervisats	141
Nombre de carnets d'aplicadors de tractaments DDD lliurats	19.227 carnets elaborats fins al 2004 2.192 el 2004

Resultats de l'activitat relatiu a l'any 2004. Departament de Salut

Tipus d'actuació	Nombre
Nombre de sol·licituds per a la inscripció al ROESP tramitades durant l'any 2004 i total acumulat	26 Acumulat fins al 12.12.04: 279
Nombre d'entitats inscrites al ROESP inspeccionades	214
Nombre de plans de control de plagues de locals on s'efectuen tractaments	1540
Nombre de cursos per a l'obtenció del carnet d'aplicador de tractaments DDD supervisats	7
Nombre de carnets d'aplicadors de tractaments DDD lliurats	211

4.1.3. Gestió del RSIPAC

Resultats de l'activitat relatiu a l'any 2004. Departament de Salut:

Tipus d'actuació	Nombre
Nombre d'empreses inscrites al RSIPAC a la clau 37*	263
Nombre d'empreses inscrites al RSIPAC subclaus corresponents a plaguicide	127
Nombre de sol·licituds per a la inscripció al RSIPAC tramitades durant l'any 2004	4
Nombre de sol·licituds de revalidació del RSIPAC	-
Nombre d'entitats inscrites al RSIPAC inspeccionades (clau 37)	101
Nombre total d'inspeccions efectuades (clau 37)	114

* Detergents, desinfectants, desinsectants i altres productes d'ús alimentari.

4.1.4. Programa de vigilància de la utilització de productes fitosanitaris

Resultats de l'activitat relatius a l'any 2004

Element objecte de control oficial	Paràmetres o condicions objecte de control oficial	Tècnica de control utilitzada	Nombre de controls o determinacions efectuats	Nombre de controls o determinacions amb disconformitats	Taxa de conformitat
Empreses d'aplicació de tractaments	Inscripció al registre oficial; control del LOM; contractes amb usuaris; tractaments efectuats; mesures seguretat dels aplicadors; tinença de carnet; autorització dels productes	Inspecció			
Productes fitosanitaris	Aplicació en camp (ús correcte productes)	Inspecció			
Vegetals, sòl i aigua	Residus de productes fitosanitaris	Presa de mostres (mostratge aleatori)	38 mostres (19 de terra, 10 de branques, 5 de fulles i 4 de planta)	6 mostres (15,78%)	84,22%

Les 38 mostres s'han repartit de la manera següent:

- Mostres d'arrossars: 4 mostres de terra i 4 mostres de planta
- Mostres de pins: 3 mostres de terra i 3 mostres de fulles
- Mostres de pomeres: 2 mostres de terra i 2 mostres de branques
- Mostres de pereres: 2 mostres de terra i 2 mostres de branques
- Mostres de presseguers: 2 mostres de terra i 2 mostres de branques
- Mostres de cirerers: 1 mostra de terra i 1 mostra de branques
- Mostres de pruneres: 1 mostra de terra i 1 mostra de branques
- Mostres d'olivars: 1 mostra de terra i 1 mostra de branques
- Mostres de vinyes: 1 mostra de terra i 1 mostra de branques
- Mostres de coliflor: 1 mostra de terra i 1 mostra de fulles
- Mostres de tomaquera: 1 mostra de terra i 1 mostra de fulles

S'han detectat els residus següents als productes següents:

1. En una mostra de branques de pomera: 0,03 mg/kg de metil-clorpirifòs.
2. En una mostra de branques de perera: 0,67 mg/kg de metil-azinfos; 0,18 mg/kg d'endosulfan i 0,3 mg/kg de procimidona.
3. En una mostra de terra de vinya: 0,02 mg/kg de procimidona.
4. En una mostra de branques d'olivera: 0,54 mg/kg de dimetoat i 0,02 mg/kg de fenitrotió.
5. En una mostra de terra de tomaquera: 3,3 mg/kg de bromopropilat; 0,32 mg/kg de metalaxil i 0,05 mg/kg de procimidona.
6. En una mostra de fulles de tomaquera: 26 mg/kg de bromopropilat.

Tots aquests productes estan autoritzats per als cultius esmentats. Cal esmentar que l'alt residu de bromopropilat en la mostra de fulles de tomaquera s'atribueix al fet que el tractament es va fer poc abans d'agafar la mostra.

LA VIGILÀNCIA I EL CONTROL DELS RESIDUS DE PLAGUICIDES EN PRODUCTES VEGETALS A CATALUNYA

4.1.5. Activitats de formació, promoció i divulgació

A. Formació d'aplicadors de productes plaguicides

Resultats de l'activitat relatius a l'any 2004:

Tipus d'actuació	Nombre	Resultats	Observacions
Cursos que duen a terme: - les escoles agràries - els centres homologats - el DS	148 66 75 7		
Nombre de carnets elaborats	2.192 + 211 2.403		19.227 carnets expedits fins al 2004 pel DARP

B. Avisos fitosanitaris

Resultats de l'activitat relatius a l'any 2004:

Tipus d'actuació	Nombre	Observacions
Seguiment de plagues	120	Agents nocius objecte de seguiment: insectes, àcars, nematodes, fongs, virus, bacteris i fitoplasmes.
Control de punts d'observació	1.500	
Avisos	13.389 per SMS + correu electrònic	Recents i urgents
	240 a contestadors telefònics	7 contestadors telefònics automàtics a Catalunya. Avisos en línia a RuralCat.
	12 al web del DARP i a la revista <i>Catalunya Agrària i Rural</i>	Mensuals
	teletext TV3 i premsa/ràdios comarcals	Setmanals

C. Divulgació d'informació sobre plagues i productes fitosanitaris

Resultats de l'activitat relatius a l'any 2004:

Tipus d'actuació	Nombre	Observacions
Fitxa de plaga	1	<i>Clavibacter en tomàquet</i>
Díptic	2	<i>El foc bacterià: estat 2004</i>
		<i>Unaspis yanonensis</i>
Full informatiu	1	<i>La flavescència daurada (Interreg)*</i>

4.1.6. Lluita contra les plagues de vegetals

A. Seguiment oficial, control i eradicació de plagues de quarantena

Resultats de l'activitat relatius a l'any 2004:

Tipus d'actuació	Nombre	Resultats	Observacions
Control dels planters	802		Lliurament del passaport fitosanitari CE
Prospecció de plantacions	19.725 ha		Diversos focus eradicats

B. Campanyes de tractaments contra plagues

Resultats de l'activitat relatius a l'any 2004:

Tipus d'actuació	Nombre	Resultats	Observacions
Campanyes de lluita	5	Satisfactoris	3 amb tractament aeri

C. Foment de la creació i manteniment d'agrupacions de defensa vegetal (ADV)

Resultats de l'activitat relatius a l'any 2004:

Tipus d'actuació	Nombre	Observacions
Reunions SSV-ADV	40	Cada divendres
Subvencions a ADV	103	1.180.000 € (Memòria de 2004)

Actualment, hi ha 110 ADV en funcionament a Catalunya.

D. Experimentació i posada al punt de tècniques de lluita alternativa

Resultats de l'activitat relatius a l'any 2004:

Tipus d'actuació	Nombre	Observacions
Tècnica de la confusió sexual	2.300 ha	Posada al punt de la tècnica contra el cuc del raïm.
	1.200 ha	Extensió de la confusió sexual en <i>Carpocapsa</i> de peres i pomes a Lleida.
	30	Assaig en <i>Zeuzera pyrina</i> en avellaner.
Tècnica de la captura massiva	735 ha de cítrics	Aplicació de la tècnica en mosca de la fruita.
	150 ha de fruiters	
Conveni	1	Desenvolupament de projectes de reducció de l'aplicació de fitosanitaris en plantacions de pomera.

LA VIGILÀNCIA I EL CONTROL DELS RESIDUS DE PLAGUICIDES EN PRODUCTES VEGETALS A CATALUNYA

E. Control oficial de proveïdors de material vegetal i expedició del passaport fitosanitari CEE

Resultats de l'activitat relatius a l'any 2004:

Tipus d'actuació	Nombre	Resultats	Observacions
Inscripció al registre	802		
Expedició de passaport fitosanitari	264		

4.2. Activitats de control en relació amb els residus de plaguicides

4.2.1. Programa nacional de vigilància i control oficial de productes fitosanitaris en origen

Resultats de l'activitat relatius a l'any 2004:

Element objecte de vigilància i/o control oficial	Paràmetres objecte de control	Tècnica de vigilància i/o control	Nombre de controls efectuats	Mostres amb residus < LMR	Nombre de resultats amb disconformitats	Taxa de conformitat
Productes vegetals (36*)	Residus de productes fitosanitaris	Presa de mostres aleatòria i anàlisi	249	124 (49,8%)	8 mostres amb LMR superior al que s'estableix (3,21%)	96,79%

*Les matrius analitzades són: albergínia, all, porro, ametlla, api, arròs, blat, blat de moro, bleda, carbassó, carxofa, ceba, cirera, cogombre, col, coliflor, enciam, pastanaga, espinacs, fava, gira-sol, mandarina, maduixa, meló, mongeta, oliva, ordi, patata, pebrot, pera, poma, préssec, pruna, raïm, síndria, taronja i tomàquet.

A la taula següent es resumeixen aquestes dades, i es facilita per a cada producte vegetal quin ha estat el producte fitosanitari que s'ha trobat per sobre el LMR, així com el LMR establert en cada cas.

Producte vegetal	Plaguicida	LMR (mg/kg)	Mg/kg trobats
Api	Diazinon	0,02	0,06
Espinacs	Dimetoat	0,02	0,04
	Endosulfan	0,05	0,66
Mandarina	Fentió	0,50	0,66/0,58
Pastanaga	Procimidona	0,02	0,22
Poma	Procimidona	0,02	0,33/0,07

4.2.2. Programa coordinat de vigilància de residus de plaguicides a la Unió Europea - DARP

Resultats de les mostres analitzades a Catalunya durant l'any 2004:

Element objecte de control	Paràmetres objecte de control	Tècnica de vigilància i/o control utilitzat	Nombre de controls efectuats	Nombre de resultats amb disconformitats	Taxa de conformitat
Productes vegetals (pomes)	Residus de productes fitosanitaris	Presa de mostres aleatòria i anàlisi	30 mostres de pomes analitzades	Cap mostra no supera el LMR establert	100%

NOTA: Mitjançant la Recomanació de la Comissió 2004/74/CE, de 9 de gener de 2004, la Unió Europea ha aprovat el Programa comunitari coordinat de control dels límits màxims de residus de plaguicides en els cereals i en determinats productes d'origen vegetal per a l'any 2004. Per a l'any 2004, la Comissió insta els estats membres que efectuïn preses de mostres i anàlisi de les combinacions de productes i residus de plaguicides recollits en la Recomanació. Per a l'any 2004, el nombre total que cal analitzar a tota la UE és de 613 mostres, de les quals l'Estat espanyol té assignades 45 per a cadascun dels productes següents: pomes, tomàquets, enciams, maduixes, porros, suc de taronja, col, sègol/civada. El Ministeri d'Agricultura, Pesca i Alimentació assigna el nombre de mostres i el producte que ha de recollir cada comunitat autònoma.

Producte	Nre. de mostres amb residus	Valor més baix trobat (mg/kg)	Valor més alt trobat (mg/kg)	LMR
Captà	19	0,04	0,80	3 ppm
Clortalonil	9	0,02	0,41	1 ppm
Etil clorpirifòs	17	0,04	0,80	0,50 ppm
Deltametrin	3	0,03	0,03	0,10 ppm
Ditiocarbamats	1	0,60		3 ppm
Folpet	10	0,07	2,4	3 ppm
Imazalil	5	0,33	5,8	5 ppm
Iprodiona	3	0,04	0,64	10 ppm
Lambda-Cihalothrin	3	0,02	0,03	0,10 ppm
Procimidona	1	0,26		1 ppm

LA VIGILÀNCIA I EL CONTROL DELS RESIDUS DE PLAGUICIDES EN PRODUCTES VEGETALS A CATALUNYA

4.2.3. Programa comunitari coordinat de control anual de la Unió Europea – DS

Resultats de les mostres analitzades a Catalunya durant l'any 2004:

Grup d'aliment	Identificació del producte	Paràmetres objecte de control	Nombre de mostres *	Nombre de resultats amb disconformitats	Taxa de conformitat
Fruïtes	Nèctar de taronja	Residus de plaguicides (43 substàncies)	1	0	100%
	Poma		6	0	100%
	Suc de taronja		6	0	100%
Hortalisses i verdures	Col		6	0	100%
	Enciams		4	0	100%
	Porros		6	0	100%
	Tomàquet		4	0	100%

* les mostres s'analitzen per les 43 substàncies

Mostres amb residus quantificables - 2004:

Aliment	Residu	Nombre mostres amb residus	Valor més alt trobat (mg/kg)	LMR (mg/kg)
Enciams	Dimetoat	1	0,013	0,5
	Folpet	1	0,039	2
Pomes	Metil-azinfos	1	0,045	0,50
	Benomil	2	0,02	2,00
	Captà	1	0,068	3,00
	Cipronidil	2	0,244	1,00
	Difenilamina	2	0,104	5
	Imazalil	1	0,160	5
	Tiabendazole	3	0,152	5
	Tolilfluorida	1	0,026	3
Suc de taronja	Benomil	1	0,04	2
Tomàquet	Endosulfan	2	0,060	0,5
	Imazalil	1	0,012	0,5
	Tiabendazole	3	0,013	0,05

4.2.4. Programa d'investigació de la qualitat sanitària dels aliments (IQSA) - ASPB

Resultats de l'activitat relatiu a l'any 2004 de l'ASPB:

Grup d'aliment	Mostres analitzades	Nre. de plaguicides i metabòlits investigats	Nre. de plaguicides i metabòlits diferents trobats	Mostres sense residus	Mostres amb residus < LMR	Mostres amb residus > LMR
Hortalisses	35	85	1	34 (97,17%)	0	1 (2,9%)
Fruites i derivats	58	85	2	55 (94,8%)	3(5,2%)	0
Fruita seca	19	41	0	19 (100%)	0	0
Condiments i espècies	24	85	2	21(87,5%)	0	3 (12,5%)
Cereals i derivats	26	85	2	23 (88,5%)	3 (11,5%)	0
Te i infusions	15	85	1	14 (93,3%)	1 (6,7%)	0
Vins a doll	5	85	0	5 (100%)	0	0
TOTAL	182	85	5	171 (93,95%)	7 (3,85%)	4 (2,20%)

El detall desenvolupat en els grups en els quals s'ha detectat presència:

Grup d'aliment	Identificació del producte	Mostres analitzades	Mostres sense residus	Mostres amb residus < LMR	Mostres amb residus > LMR
Hortalisses i verdures	Albergínia	1	1 (100%)	0	0
	Bledes	1	1 (100%)	0	0
	Cogombre	2	2 (100%)	0	0
	Col	5	5 (100%)	0	0
	Enciam	5	5 (100%)	0	0
	Escarola	2	1 (50%)	0	1 (50%)*
	Espàrrecs	1	1 (100%)	0	0
	Mongetes tendres	2	2 (100%)	0	0
	Patata	2	2 (100%)	0	0
	Pebrots	2	2 (100%)	0	0
	Pèsols	1	1 (100%)	0	0
	Remolatxa	1	1 (100%)	0	0
	Porro	4	4 (100%)	0	0
	Tomàquets	5	5 (100%)	0	0
	Xampinyons	1	1 (100%)	0	0
TOTAL		35	34 (97,17%)	0%	1 (2,9%)

* Etil clorpirifòs.

LA VIGILÀNCIA I EL CONTROL DELS RESIDUS DE PLAGUICIDES EN PRODUCTES VEGETALS A CATALUNYA

Grup d'aliment	Identificació del producte	Mostres analitzades	Mostres sense residus	Mostres amb residus < LMR	Mostres amb residus > LMR
Fruïtes i derivats	Albercocs	3	3 (100%)	0	0
	Cireres	1	1 (100%)	0	0
	Llimona	2	2 (100%)	0	0
	Maduixes	10	10 (100%)	0	0
	Nectarines	1	1 (100%)	0	0
	Pomes	10	7 (70%)	3 (30%)*	0
	Peres	2	2 (100%)	0	0
	Préssecs	2	2 (100%)	0	0
	Prunes	2	2 (100%)	0	0
	Raim	3	3 (100%)	0	0
	Sucs de poma	11	11 (100%)	0	0
	Aliments infantils a base de poma	11	11 (100%)	0	0
	TOTAL		58	55 (94,8%)	3 (5,2%)

* Difenilamina, etil clorpirifòs.

Grup d'aliment	Identificació del producte	Mostres analitzades	Mostres sense residus	Mostres amb residus < LMR	Mostres amb residus > LMR
Condiments i espècies	All en pols	2	2 (100%)	0	0
	Ceba en pols	1	1 (100%)	0	0
	Bitxo	1	1 (100%)	0	0
	Colorants alimentaris	1	1 (100%)	0	0
	Curri	2	2 (100%)	0	0
	Tandoori Masala	1	1 (100%)	0	0
	Pebre	16	13 (81,25%)	0	3 (18,75%)*
	TOTAL		24	21 (87,5%)	0%

* Etil clorpirifòs, metil-pirimifòs.

Grup d'aliment	Identificació del producte	Mostres analitzades	Mostres sense residus	Mostres amb residus < LMR	Mostres amb residus > LMR
Cereals i derivats	Arròs	9	9 (100%)	0	0
	Flocs de cereals	10	9 (90%)	1 (10%)*	0
	Farines	5	3 (60%)	2 (40%)**	0
	Sèmols	2	2 (100%)	0	0
	TOTAL		26	23 (88,5%)	3 (11,5%)

* Metil-pirimifòs.

** Metil-pirimifòs, malation.

Grup d'aliment	Identificació del producte	Mostres analitzades	Mostres sense residus	Mostres amb residus < LMR	Mostres amb residus > LMR
Te i infusions	Anís	1	1 (100%)	0	0
	Cua de cavall	1	1 (100%)	0	0
	Eucaliptus	1	1 (100%)	0	0
	Mate	1	1 (100%)	0	0
	Mescla de fruites	2	2 (100%)	0	0
	Te	8	7 (87,5%)	1 (12,5%)*	0
	Til·la	1	1 (100%)	0	0
	TOTAL	15	14 (93,3%)	1 (6,7%)	0

* Etió.

	Tipus de plaguicides i metabòlits diferents trobats a l'any 2004 en els productes d'origen vegetal
Hortalisses	Etil clorpirifòs
Fruites	Difenilamina, etil clorpirifòs
Condiments i espècies	Etil clorpirifòs, metil-pirimifòs
Cereals i derivats	Metil-pirimifòs, malation
Te i infusions	Etió

Document elaborat per:

Departament d'Agricultura, Ramaderia i Pesca
Departament de Salut
Agència Catalana de Seguretat Alimentària

Disseny i maquetació: ondeuev.net

Document editat per:

 Generalitat de Catalunya
**Agència Catalana
de Seguretat Alimentària**

ISBN 84-393-7293-0

9 788439 372936